

МАТИЦА СРПСКА
ОДЕЉЕЊЕ ЗА ДРУШТВЕНЕ НАУКЕ

ЗБОРНИК
МАТИЦЕ СРПСКЕ
ЗА ДРУШТВЕНЕ НАУКЕ

MATICA SRPSKA
DEPARTMENT OF SOCIAL SCIENCES

MATICA SRPSKA
SOCIAL SCIENCES QUARTERLY

Покренут 1950. године
До 10. свеске (1955) под називом *Научни зборник*, серија друштвених наука, од 11.
свеске (1956) – *Зборник за друштвене науке*, а од 76. свеске (1984)
под данашњим називом

ГЛАВНИ УРЕДНИЦИ
Др Милош Јовановић (1950), Живојин Бошков (1951–1952),
Рајко Николић (1953–1965), академик Славко Гавриловић (1966–1969),
др Александар Магарашевић (1970–1973), др Младен Стојанов (1974–1999),
др Милован Митровић (2000–2004), академик Часлав Оцић (2005–)

159–160
(4/2016)

Уредништво

Др Бошко БОЈОВИЋ (Париз, Француска)
Др Милан БРДАР (Београд)
Др Рајко БУКВИЋ, заменик главног и одговорног уредника (Београд)
Др Костас ДУЗИНАС (Лондон, Велика Британија; Атина, Грчка)
Др Бранислав ЂУРЂЕВ (Нови Сад)
Др Владимир Јаковљевич ЗАХАРОВ (Нижњи Новгород, Русија)
Др Ђорђе ИГЊАТОВИЋ (Београд)
Академик Милица КОСТИЋ (Подгорица, Црна Гора)
Др Митко КОТОВЧЕВСКИ (Скопље, Македонија)
Др Милош МАРЈАНОВИЋ (Нови Сад)
Др Милован МИТРОВИЋ (Београд)
Др Драго ЊЕГОВАН (Нови Сад)
Академик Часлав ОЦИЋ (Београд)
Др ХУАНГ Пинг (Пекинг, Кина)
Др Срђан ШЉУКИЋ (Нови Сад)

Секретар уредништва Владимир
М. НИКОЛИЋ

Главни и одговорни уредник
Академик Часлав ОЦИЋ

Copyright © Матица српска, Нови Сад, 2016

ЗБОРНИК

МАТИЦЕ СРПСКЕ
ЗА ДРУШТВЕНЕ НАУКЕ

159–160
(4/2016)

НОВИ САД
2016

Илустрација на корици
гравира Захарије Орфелина
Човек пише за столом

САДРЖАЈ / CONTENTS

ЧЛАНЦИ И РАСПРАВЕ / ARTICLES AND TREATISES

Владимир Ж. Милисављевић
ЉУДСКА ПРИРОДА И <i>STASIS</i> :
О ТУКИДИДОВОМ УТИЦАЈУ НА
ХОБСОВУ НАУКУ О ПОЛИТИЦИ	Vladimir Ž. Milisavljević
HUMAN NATURE AND <i>STASIS</i> : ON
THE INFLUENCE OF THUCYDIDES
ON HOBBS'S SCIENCE OF POLITICS
689–707	
Триво Инђић
СОЦИЈАЛНЕ СТУДИЈЕ ТЕХНОЛО-
ГИЈЕ У СРБИЈИ У ПРОГРАМИМА
УНИВЕРЗИТЕТСКЕ НАСТАВЕ	Trivo Inđić
SOCIAL STUDIES OF TECHNOLOGY
AND SERBIAN UNIVERSITY
CURRICULA
709–720	
Марица Шљукић и Срђан Шљукић
ОСОБЕНОСТИ
ОРГАНИЗАЦИОНИХ КУЛТУРА
У СРПСКОЈ ИНДУСТРИЈИ
И ПОЉОПРИВРЕДИ	Marica Šljukić and Srđan Šljukić
CHARACTERISTICS OF
ORGANIZATIONAL CULTURE
IN SERBIAN INDUSTRY AND
AGRICULTURE
721–733	
Нада Новаковић
ДЕИНДУСТРИЈАЛИЗАЦИЈА И
РАДНИЧКА КЛАСА СРБИЈЕ	Nada Novaković
DEINDUSTRIALIZATION AND
THE WORKING CLASS IN SERBIA
735–753	
Ђорђе Ђукић
ПОСЛЕДИЦЕ ДИВЕРГЕНТНИХ
МОНЕТАРНИХ ПОЛИТИКА ВИСОКО
РАЗВИЈЕНИХ ИНДУСТРИЈСКИХ
ЗЕМАЉА НА СВЕТСКОМ
И НАЦИОНАЛНОМ НИВОУ	Đorđe Đukić
CONSEQUENCES OF DIVERGENT
MONETARY POLICIES OF
THE HIGHLY INDUSTRIALISED
COUNTRIES ON GLOBAL
AND NATIONAL LEVEL
755–766	
Исидора Бераха
РЕВИТАЛИЗАЦИЈА СРПСКЕ
АУТОМОБИЛСКЕ ИНДУСТРИЈЕ:
ДА ЛИ ЈЕ УЛОГА ФИЈАТА КЉУЧНА?	Isidora Beraha
REVITALIZATION OF AUTOMOTIVE
INDUSTRY IN SERBIA: IS
THE ROLE OF FIAT CRUCIAL?
767–783	

Драган Докић
ДИМЕНЗИЈА ЛИДЕРСКОГ
ПРИСТУПА У ЈЕДИНИЦАМА
ЛОКАЛНЕ САМОУПРАВЕ
785–796

Dragan Dokić
LEADERSHIP IN
LOCAL GOVERNMENT
UNITS

Зоран Д. Симоновић
ГЕОПОНИКА: ДЕЛО
АНОНИМНОГ РЕДАКТОРА
797–813

Zoran D. Simonović
GEOPONIKA: THE WORK OF
AN ANONYMOUS EDITOR

Самир Аличић
ПОЈАМ ЗАКОНА У ДЕЛУ
БОЖИДАРА ГРУЈОВИЋА
815–829

Samir Aličić
THE CONCEPT OF STATUTORY LAW
IN THE WORK OF BOŽIDAR GRUJOVIĆ

Небојша Н. Малешевић
РАЗВОЈ ТЕОЛОГИЈЕ
ПРВЕНСТВА ПОСЛИЈЕ
ДРУГОГ ВАТИКАНСКОГ
САБОРА (1962–1965)
831–844

Nebojša N. Malešević
THE DEVELOPMENT OF
THE THEOLOGY OF PRIMACY
AFTER THE SECOND VATICAN
COUNCIL (1962–1965)

Часлав Д. Копривица
ИСХОДИШТА И СМЈЕРНИЦЕ
ФИЛОСОФИЈЕ МИХАИЛА
ЂУРИЋА: ПОЗНИ ХУМАНИСТА
У ДОБА ПОСТХУМАНИЗМА
845–858

Časlav D. Koprivica
ORIGINS AND GUIDELINES OF
PHILOSOPHY OF MIHAILO ĐURIĆ:
A LATE HUMANIST IN THE ERA
OF POST-HUMANISM

Зоран Лутовац
ПРИСТУПАЧНОСТ
АУДИОВИЗУЕЛНОГ САДРЖАЈА
ОСОБАМА С ИНВАЛИДИТЕТОМ
У КОНТЕКСТУ ЉУДСКИХ ПРАВА
859–875

Zoran Lutovac
AUDIOVISUAL CONTENT
ACCESSIBILITY FOR PERSONS WITH
DISABILITIES IN THE HUMAN
RIGHTS FRAMEWORK

Миодраг Ћујић
ОЧУВАЊЕ НАЦИОНАЛНОГ
ИДЕНТИТЕТА: ЈЕДНА
ОД УЛОГА UNESCO-А
877–888

Miodrag Ćujić
PRESERVATION OF
NATIONAL IDENTITY AS
ONE OF UNESCO'S ROLES

Бориша Лечић
ОРГАНИЗАЦИЈА УЈЕДИЊЕНИХ
НАЦИЈА И БОРБА ПРОТИВ
САВРЕМЕНОГ ТЕРОРИЗМА
889–899

Boriša Lečić
THE UNITED NATIONS AND
THE FIGHT AGAINST
MODERN TERRORISM

Васко Шутаров
ИЗАЗОВИ КУЛТУРНЕ
ДИПЛОМАТИЈЕ
901–915

Vasko Šutarov
CHALLENGES OF CULTURAL
DIPLOMACY
901–915

Ана Пешикан
УТИЦАЈ ТЕЛЕВИЗИЈЕ
НА ДЕЦУ И АДОЛЕСЦЕНТЕ:
ПРЕГЛЕД ИСТРАЖИВАЊА
917–929

Ana Pešikan
IMPACT OF TELEVISION ON
CHILDREN AND ADOLESCENTS:
A RESEARCH REVIEW
917–929

Марија Павловић
УМЕТНИЧКИ МУЗЕЈИ И ГАЛЕРИЈЕ:
ЕДУКАТИВНИ ПРОГРАМИ И
РЕСУРСИ ЗА НАСТАВНИКЕ
931–945

Marija Pavlović
ART MUSEUMS AND GALLERIES:
EDUCATIONAL PROGRAMS AND
RESOURCES FOR TEACHERS
931–945

Милош Аранђеловић и
Александар Виденовић
ДРУШТВЕНИ ЗНАЧАЈ ЗАДРУЖНИХ
ДОМОВА У ПОСТСОЦИЈАЛИ-
СТИЧКОМ КОНТЕКСТУ
947–960

Miloš Arandelović and
Aleksandar Videnović
SOCIAL SIGNIFICANCE OF
COOPERATIVE HOMES IN
THE POST-SOCIALIST CONTEXT
947–960

Душко Кузовић
ВАЈАТИ У СЕЛИМА НА
ЈУЖНИМ ПАДИНАМА
ПЛАНИНЕ ПОВЛЕН
961–982

Duško Kuzović
VAJATS IN THE VILLAGES ON
THE SOUTHERN SLOPES OF
THE POVLEN MOUNTAIN
961–982

Богдан Л. Дражета и Лазар Дражета
ДРВЕНИЧКЕ БУКЛИЈЕ:
ПРИЛОГ ПРОУЧАВАЊУ
СВАДБЕНИХ ОБИЧАЈА
МАКАРСКОГ ПРИМОРЈА
983–994

Bogdan L. Dražeta and Lazar Dražeta
BUKLIJE OF DRVENIK:
CONTRIBUTION TO THE RESEARCH
OF WEDDING CUSTOMS IN
THE MAKARSKA LITTORAL
983–994

Милена Видосављевић
СЕФАРДСКА ЗАЈЕДНИЦА
У НИШУ
995–1011

Milena Vidosavljević
THE SEPHARDIC JEWISH
COMMUNITY OF NIŠ
995–1011

Сања Насевски
БАЛКАН И ЈУГОИСТОЧНА
ЕВРОПА У *ЊУЈОРК ТАЈМСУ*
ОД 1998. ДО 2007.
1013–1049

Sanja Nasevski
THE BALKANS AND THE SOUTHEAST
EUROPE IN *THE NEW YORK TIMES*,
1998 TO 2007
1013–1049

ХРОНИКЕ / CHRONICLES

Часлав Оцић

КИНА СЕ ГЛОБАЛИЗУЈЕ: ИМПЛЕМЕНТАЦИЈА УТОПИЈЕ?
(Извештај са скупа „КПК у дијалогу са светом: Иновације у глобалном
економском управљању”, Чунгџинг, 13–15. октобар 2016)
1051–1060

ОСВРТИ / REVIEW ESSAYS

Ана Селић

ПОРЕДАК СВЕТА
(Поводом књиге: Nenad Minić, *Ordo mundi: misterija novog svetskog poretka
& Srbija: jedna priča*, Štamparija Stanišić, Вацка Palanka 2009)
1061–1066

ПРИКАЗИ / BOOK REVIEWS

Ђорђе Игњатовић

НЕКОНВЕНЦИОНАЛНО ДЕЛО О ОРГАНИЗОВАНОМ КРИМИНАЛИТЕТУ
(Klaus von Lampe, *Organized Crime – Analyzing Illegal Activities, Criminal
Structures and Extra-Legal Governance*, Sage, Los Angeles 2016) 1067–
1071

Михаел Антоловић

ПРОТИВ СТЕРЕОТИПА И ЗАБЛУДА
(Милош Ковић, *Гаврило Принцип. Документи и сећања*,
Прометеј, Нови Сад и РТС, Београд 2014)
1072–1074

Александра Новаков

ЧУВАР ПАСТВЕ И СЕЋАЊА
(Мирко М. Тишма, *Свештеници у Белом Брду и прикљученија*,
Словенско слово, Београд 2016)
1075–1077

Дејана Оцић

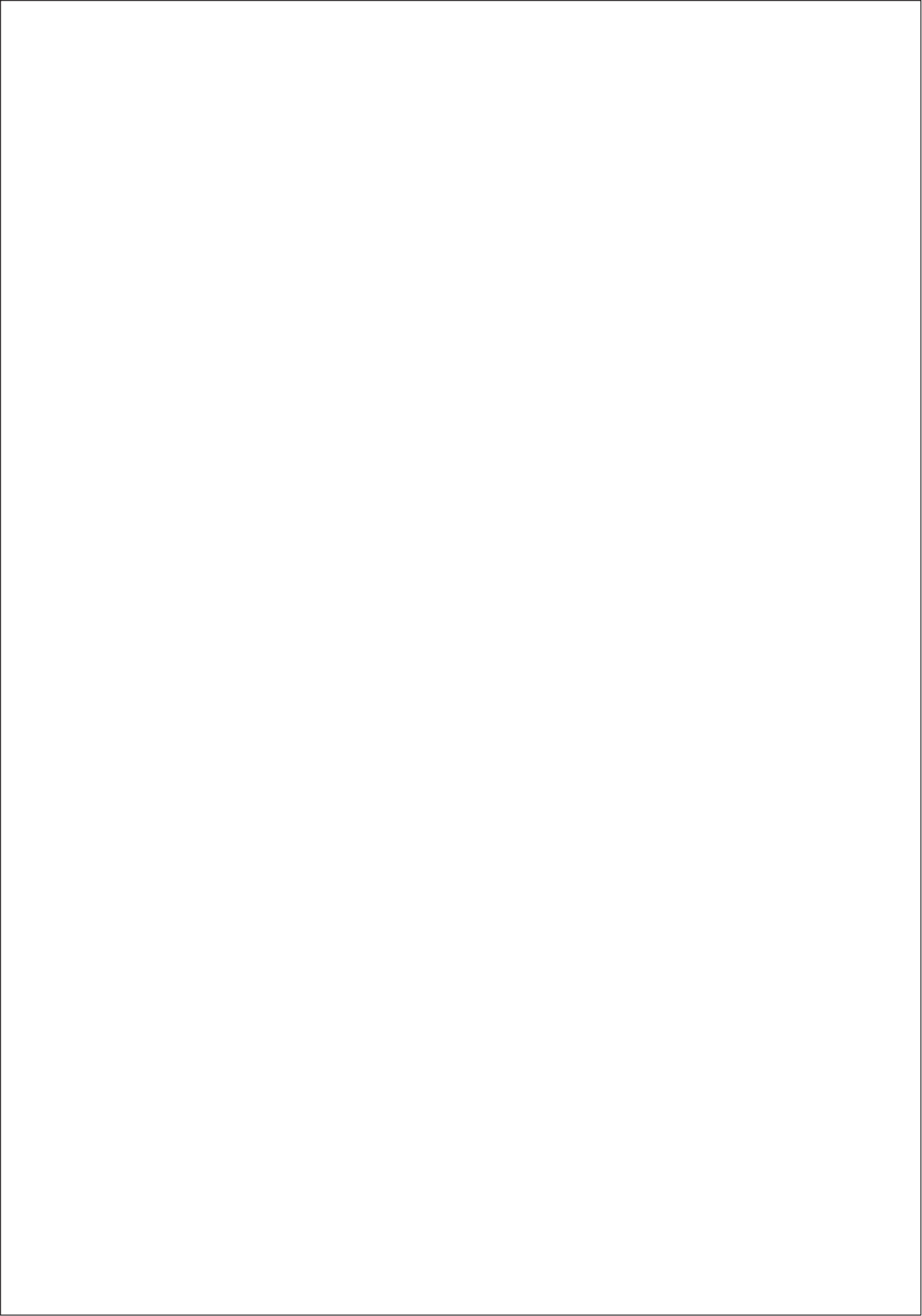
ГОСПОДСТВО КАО ЖИВОТНИ ИЗБОР
(Радован Поповић, *Аристократ духа – Животопис Милана Кашанина*,
Матица српска, Нови Сад 2016)
1078–1080

Живан Иштванић

ИСТОРИЈА ПРОСВЕТЕ У БЕЛОЈ ЦРКВИ
(Гордана Радосављевић: *Стручне школе у Белој Цркви између
два светска рата /1919–1941/*, Бела Црква 2016)
1081–1082

Горан Васин
220 ГОДИНА ОД ИРИШКЕ КУГЕ
(Јован Максимовић, *Срем у време куге*, Српска читаоница, Ириг 2015)
1082–1083

Владимир Николић
АУТОРИ У ОВОМ БРОЈУ / AUTHORS IN THIS ISSUE
1085–1091

ДРВЕНИЧКЕ БУКЛИЈЕ: ПРИЛОГ ПРОУЧАВАЊУ СВАДБЕНИХ ОБИЧАЈА МАКАРСКОГ ПРИМОРЈА

БОГДАН Л. ДРАЖЕТА

Музеј руске уметности
Улица Гранд 80, Церзи Сити, САД
drazetab@gmail.com

ЛАЗАР ДРАЖЕТА

Универзитет Сингидунум
Данијелова 32, Београд, Србија
ldrazeta@singidunum.ac.rs

САЖЕТАК: У раду је описан обичај *буклија* који се и данас празнује у далматинском селу Дрвеник током свадбеног веселја. Испитује се терминологија и распрострањеност овог обичаја путем релевантне литературе и исказа испитаника, који су интервјуисани у септембру 2014. године. Контекстуализација овог обичаја представља допринос етнолошком и антрополошком проучавању свадбених обичаја на простору Макарског приморја.

КЉУЧНЕ РЕЧИ: буклије, свадбени обичаји, Дрвеник, Макарско приморје

УВОД¹

Далматинско село Дрвеник смештено је на обали Јадранског мора, у подножју планине Биоково. Обалски простор на коме се налази назива се Горње макарско приморје [Marinović и др. 2010: 22]². Припада Општини

¹ Овом приликом изражавамо неизмерну захвалност породици Ивичевић која нам је указала гостопримство и без које овај рад не би био написан. Такође, желимо да се захвалимо Туристичкој заједници места Дрвеник на техничкој помоћи и свим својим испитаницима који су одвојили време да би учествовали у овом истраживању. На крају, желимо да се захвалим професору др Душану Дрљачи на корисним саветима и помоћи у изради овог рада.

² Доње макарско приморје простире се од Брела до Живогишће, а Горње од Дрвеника до Баћине [Marinović и др. 2010: 29].

Градац (Сплитско-далматинска жупанија) и броји око 500 становника [Državni zavod za statistiku RH, 2011].

Дрвеник се први пут помиње средином 13. века у недатираној хрисовуљи српског краља Уроша I [Marinović i dr. 2010: 48], али и касније, у разним изворима. Постоје разне приче о пореклу назива места. Неке приче ослањају се на легенду која говори да је тада цео простор између морске обале и Биокова у толикој мери обрастао шумом, да се могло ићи с дрвета на дрво целим потезом [Cvitanović Dankić 2003: 29]³. Други пак верују да је назив места потекао од старословенске речи *дриво*, што значи дрво, тј. дрво за бродове које су људи градили, те тако *Дривеник*, временом због губљења самогласника постаје *Дрвеник* [Cvitanović Dankić 2003: 29].

Пре земљотреса 1962, већина Дрвеничана живела је у засеокима који су смештени на јужним падинама планине Биоково. Иако се наводи да их има мање од десет [Marinović i dr. 2010: 47],⁴ мештани указују на већи број истих. То су: Срида Села, Габрићи, Јагн(м)ићи, Градина, Косовићи, Дивићи, Антуновићи, Грубиши, Дубрава (Петровићи), Шпањићи, Асани, Лисице, Чмиље, Горња Вала и Доња Вала.⁵ Месна црква, смештена поред гробља, посвећена је Светом Јурју и потиче из 18. века [Cvitanović Dankić 2003: 31]. Изграђена је на темељима старије средњовековне цркве која сеже пре 15. века [Marinović i dr. 2010: 75]. Остаци куле некадашње тврђаве на брду Градина која се помиње крајем 15. века [Tomasović 2010: 17], указују на бурну прошлост места које је дуго одолевало турским нападима [Marinović i dr. 2010: 53].⁶ Становништво данашњег Макарског приморја углавном је досељено из Босне и Херцеговине током 15. века, док је претходно отишло на острва пре, али и након што ће Турци освојити ове просторе 1499. године [Равлић 1934: 25–26]. Након Кандијског рата (1645/69) који је вођен између Млетачке Републике и Османског царства, простор Макарског приморја пада под Венецијанце [Marinović i dr. 2010: 51].

Ово сеоско место с дугом и богатом историјом успело је да се развије током великог узлета туризма шездесетих година 20. века. Томе је претходио земљотрес из 1962. године⁷ који је потпуно разорио 97 и оштетио 117 кућа, што је условило велики премештај становништва с

³ То потврђује и наш испитаник: „Дрвеник је добија име по дрвету, од мора до наврх планине било је дрво, већином храст или дуб како га ми кажемо.”

⁴ Распоред од запада према истоку: Вуинци, Дивићи-Шпањићи, Петровићи, Габрићи, Село, Градина и Косиришће. Ова насеља ничу за време босанског краљевства и Османског царства због непосредне опасности од непријатеља, близу извора воде [Marinović i dr. 2010: 47].

⁵ Распоред којим наводимо називе засеока преузет је од испитаника. Последња три засеока су једина изграђена поред морске обале, због тзв. *магазина* или *коноба*. То су „простоорије с бачвама вина, ракије и уља” Видети у: [Костанић 2011].

⁶ О томе сведочи прича о дрвеничким женама које су браниле кулу од налета Турака. Међутим, турска упорност довела је до заузимања куле 15. априла 1687. године [Marinović i dr. 2010: 53].

⁷ Земљотрес се догодио 7. јануара 1962. У периоду до 22. јануара десила су се још 52 накнадна потреса. Најјачи потрес износио је 5,9 степени Рихтерове скале [Foto vremenov: Vedran Vidučić].

брда на обалу [Podgorelec i Klempić Bogadi 2012: 106].⁸ Изградњом Јадранске магистрале 1964/5. [Podgorelec i Klempić Bogadi 2012: 110], убрзано почиње да се развија туризам.⁹

Данас, то је главна привредна грана која уноси дубоке промене код становништва због прилагођавања захтевима туристичког пословања.¹⁰ Познато је да културни контакти одувек носе са собом обостране позајмице двеју група које у њима учествују, па туризам тако можемо да посматрамо као једну неумитну силу која умногоме мења начин живота мештана који се њиме баве [Rihtman-Auguštin 1970: 43]. Може се рећи да локални становници и туристи поседују властите идентитете којих су свесни, али да је резултат њиховог сусрета потенцијално стварање нових идентитета, обнављање „везе с традицијским коренима”, али и увођење знања о другим културама као израз модернитета [Jelinčić 2006: 161].

Међутим, иако се традиције мењају то не значи да се оне губе. У овом раду представимо један од традиционалних обичаја – *буклије* – које се празнују током свадбе (*тура*), а које су увелико изгубиле своју некадашњу распрострањеност на подручју Макарског приморја. Циљ нам је да опишемо и контекстуализујемо *буклије* како би указали на један свадбени обичај који може допринети разматрању и испитивању традиционалне културе Макарског приморја.

Теренско истраживање спроведено је у самом месту Дрвеник током септембра 2014. године. Наши испитаници били су мештани старије и млађе старосне доби који су с овим обичајем имали директни контакт током многобројних свадбених весеља. Од њих једанаест, само два испитаника нису била из Дрвеника. Један је из суседног места Живошћа а други из Пераста у Боки которској. Још неколико додатних разговора с два кључна испитаника обављено је накнадно ради допуне целине података до којих се дошло. Сви наши испитаници имали су великог разумевања за оно што радимо те су максимално издвојили своје време како би помогли у истраживању. Поред тога, наши домаћини су нам из своје кућне библиотеке уступили неколико књига и других библиографских јединица како бисмо се боље упознали с историјом и културним наслеђем овог краја. Исто су учинили и челници из Туристичке заједнице Дрвеник који су нам и поклонили неколико књига.

⁸ Наш испитаник сећа се тог догађаја: „Шездесет друге је бија земљотрес доста јак, ја се сјећам сваке трешње, сваког тог подрхтавања тла, читаво брдо би било у прабини колико је то од те стине.”

⁹ Статистички подаци о развоју туризма у Макарској веома су битни у контексту посматрања друштвених и географских промена на Макарском приморју [Podgorelec i Klempić Bogadi 2012: 101–120]; Опсежан и сликовит развојни пут ове привредне гране у овом подручју такође је битан за тему којом се бавимо [Marinović i dr. 2010: 92–117].

¹⁰ Прилог у томе иде исказ нашег испитаника који каже следеће: „Туризам је пореметио доста људима, доста нашу, ајмо ону неписану баш традицију, дакле не правила и законе који су били писани него неписана правила, јер ми што смо год хтели бит’ љубазнији, у том погледу према туристу, без обзира одакле је он доша, ми смо губили свој, своје називе, па чак и тај говор икавски, хтели смо да нас гост чује, разуми, али можда смо правили, можда се радило криво, наравно не можемо замјерити људима у то доба шездесетих година који су баш оно хтели изричито бит’ љубазни, гостопримљиви и тако.”

О ПОЈМУ БУКЛИЈА

На почетку, издвојили бисмо један цитат из друге половине 19. века који описује како изгледа свадбено весеље на путу од младине до младожењине куће у макарском крају:

„Барјактаре, дужи барјак! Првенче, носи бураћу! викне стари сват. Првенац се заметне бураћом, барјактар за њим, посучу се сви редом и полазе с дјевојком; све одушице пуца, разлиежу се брда и долови, свати дозивљу домаћина, а домаћин се својим одзивље пуцајући. Овако се дозивљу: ‘О стари свате!’ Одзив: ‘Што велите?’ ‘Ево ти јабука ако хтила буде, да спомени се, не касни, врати ми за једну дви’; пукне. И тако све редом, док се могу чути и видјети. По улицах, куд свати пролазе, тко има бољег и љепшег вина, носи буклију и нутка пити [Kačić Peko 2003: 29]”.

Овај навод послужиће као илустрација обичаја који испитујемо. Поред тога, у овом делу рада бавићемо се етнографијом и терминолошком распрострањеношћу појма *буклија*. Занимљиво је да та реч означава како дрвену посуду за испијање пића, тако и сâмо обредно испијање током свадбе, укључујући и неколико сличних назива који се појављују у различитим областима Јадранског приморја и његовог залеђа.

Предмет нашег рада јесте управо то обредно испијање, обичај *буклија* који се упражњава током свадбеног весеља у далматинском селу Дрвенику.¹¹ Наиме, сватови на путу од општине или цркве ка месту славља врше опход читавим местом и стају испред сваке куће да би попили пиће и наздравили (Слика 1 и 2). То носи назив *буклије*, и обично се наздравља вином, ракијом или прошеком. Дрвеник има близу две стотине кућа, од чега можда „сто учествује активно у овом свадбеном весељу.”¹² На тај начин можемо да се сложимо с тврдњом да „нигде више здравица и напиања не буде и више се пића не потроши но о свадбеним свечаностима” [Кнежевић 1978: 116]. На овом месту навешћемо два исказа наших испитаника у вези с овим обичајем:

„Свака кућа је износила, и зато се и дан данас зову *буклије*, пошто није било посуда него биле дрвене букаре, и није било ништа него вина и ракије, и прошека, и онда се сви сватови кад иду по мисту испред сваке куће се изнесе какви стол или нешто, или она антијера, тацна како би ви то рекли, то би се изнило и глидало се свакоме оставит’ и то пробат мало, неко може пит’ више, неко мало мање, неко ко не сми или, али он мора то мало окусит’, мало чаша или чокаја.”

¹¹ Сличан обред који нема свој посебан назив, налазимо у Ливањском пољу. Тада младин отац по изласку из његове куће сватовима нуди „путничку” ракију и вино [Kajmaković 1961: 207].

¹² Овај податак етнолог-антрополог добио је од своје пријатељице која наводи како није могла „издржат’ цилу свадбу зато што је после двадесете куће била пијана ... мислила сам да сваку буклију треба попит’ на искап, али сам тек послѣ схватила да сви отпију мало како би могли да издрже цилу опход.”

„Сватови би ишли по мијесту свака би кућа изнијела *буклију*, то је прошек, већином прошек, тада је то било и једино екстра практички пиће које се могло код нас у овим нашим крајевима, осим ракије, ракија се овде мало пила... Обичај *буклије* је и данас остао у Дрвенику, можда на циелому Макарском приморју то је прије било али данас се једино задржао у Дрвенику, још је то оста обичај да свака кућа изнесе *буклију*.”

Поред обредног испијања, сâм појам *буклија* означава дрвену посуду из које се некада наздрављало и пило у Дрвенику. У литератури наилазимо и на податке из других крајева у којима се јавља *буклија*. Код далматинских Загораца, она је „сватовски пехарник, како у путу, тако и за столот” [Kulišić 1958: 89].¹³ Њиме се наздрављало у току саме свадбе, а за то је био задужен *буклијаш*. Такву улогу могло је да врши и више лица у зависности од броја сватова [Kulišić 1958: 89]. Иста је ситуација и у Боки которској.¹⁴

По једном тумачењу, *буклија* је „дрвена или керамичка посуда за ракију, вино, ређе за воду.” Како се даље наводи, „кружног је облика, са стопама за ослањање с доње стране и отвором на врху... Има посебан значај у свадбеним обичајима”, њоме момци позивају на свадбу уз обавезне „жеље за здравље и срећу” онеме који бива позван, а „он отпија мало вина или ракије, чиме се симболички обележава прихватање позива.” На крају, „позвана кућа „дарује *буклију*”, односно на њу ставља дарове као што су кошуља, пешкир, чарапе, марама и слично” [Матић 2011: 649]. Други назив за *буклију* којом се позива на свадбу у неким крајевима је *чутура* или *карта* [Манојловић 1935: 64].

У литератури се сусрећемо и с изразом *букара*.¹⁵ У Буковици¹⁶ је то широки дрвени пехар који кружи међу сватовима ради здравице [Lulić Štarić 1983: 4].¹⁷ Домаћин је најчешће тај који иницира ово обредно испијање [Kulišić 1958: 89]. Овај израз налазимо и у Дрвенику, што је обја-

¹³ Реч *буклија* иначе потиче од грчког *βαρχαλιον*, што значи плоска [Kulišić 1958: 89].

¹⁴ Како наводи испитаник из Пераста, „*буклија* је дрвена чутурица којом је на свадбама у Боки которској наздрављао *буклијаш*, у *буклију* се сипало вино из плетеног боцуна који би био окићен тракама у боји државне заставе, то важи за читаво подручје Боке, значи Котор, Херцег Нови и Тиват.”

¹⁵ Силвио Браица наводи да *букара* (букалета) означава бокал, пастирску чашу, док *буклија* представља чутуру, плоску [Braica 1999: 18]. Невен Костанић наводи да је *букара* „дрвена посуда направљена од смрича за пити вино.” *Буклије* не помиње, али као што ћемо видети касније у исказу нашег испитаника, то су у овом крају синоними. Видети на: [Kostanić 2011].

¹⁶ Буковица је микрорегија која се простире у „већем дијелу сјевернодалматинске загоре у површини од 853 км²...смјештена између јужних падина Велебита и Равних котара, Каринског мора и ријеке Зрмање, те средњег тока ријеке Крке.” У прошлости је била називана *Vukovizza*, *Vucovitz* и др., највероватније због великих букових шума које су се ту некада налазиле.” Овај крај био је у прошлости тампон зона између Млетачке Републике и Османског царства [Kos 1987: 65–66].

¹⁷ *Букара* је „посуда за пиће од смрековог дрвета.” На основу записа Владимира Ардалића увиђамо да се она користи приликом различитих свечаности и свакодневних обредних наздрављања. За опширније податке, видети на: [Ардалић 1994/а; Исто 1994/б].

шњено тиме да „буклија потјече од букаре”, јер „нису људи имали чаше кад би дочекивали сватове па би изнили букара и сви би пили из једне”.¹⁸ Према наводима из Макарског приморја, наилазимо на још један израз а то је *бураћа* која представља „суд ушивен од коже, укому се носи вино за пити” [Кашић Реко 2003: 42]. На основу исказа можемо да закључимо да је то исто што и *буклија* код далматинских Загораца: „На свадби обично буклијаш носи буклију, док у Макарском приморју бураћу носи првенац”, приликом опхода сватова од младине до младожењине куће [Кашић Реко 2003: 42]. Међутим, фра Петар Качић Пеко помиње такође *буклију* осим *бураће*, тако да она није у вези само с далматинским залеђем [Кашић Реко 2003: 29], нити с Макарским приморјем. На простору далматинске Загоре, чауш (чајо), особа задужена да на свадби протекне све у најбољем реду, у току кретања поворке нуди људе вином из *бураће* или *буклије* [Lulić Storić 1983: 4].

У дубровачком крају (село Обод крај Цавтата) јављају се још два слична израза током свадбеног обреда, *ботлија* и *бокара* [Bogdan 1914: 36]. Сватови би се на путу од младине до младожењине куће зауставили поред врата сваке куће, где би их дочекала здравица, обично *ботлија* вина, а раније вероватно *букара* у Конавлима и Жупи Дубровачкој [Bogdan 1914: 36]. На основу овог записа, можемо да претпоставимо да је постојало обредно испијање које се обавља током померања поворке с једног места на друго, слично данашњем дрвеничком случају.

Извесно је, да су сви поменути изрази (*буклија*, *букара*, *бураћа*, *ботлија*, *бокара*) слични, те да њихова употреба зависи од краја до краја. Због тога је неопходно споменути терминологију разјаснити путем графичког приказа (Табела 1).

Локација	Обредна посуда	Обредно испијање
Тучепи / Макарско приморје	бураћа, буклија	Не постоји специфичан назив
Далматинска Загора, Буковица	бураћа, букара, буклија	Не постоји специфичан назив
Дрвеник	буклија, букара	Буклија/е
Околина Дубровника	ботлија, бокара	Не постоји специфичан назив
Бока которска	буклија	Не постоји специфичан назив

Табела 1: Терминологија свадбених обредних посуда и обредног испијања

Суштина остаје иста – у обредном испијању учествује заједница окупљених људи, чиме се оправдава став да су „сви важнији обреди везани за употребу алкохола” [Кнежевић 1978: 114]. Терминологија коју смо изнели пружа увид у то колико се различитих назива користи за обредно наздрављање и отпијање ради здравља, благостања и заштите младенаца. Наиме, сматра се да двоје младих људи треба да имају успешан брак

¹⁸ Наш испитаник такође је указао на сличност јужне и северне Далмације у свом исказу. Оно што уочавамо је истоветан принцип обредног наздрављања из једне посуде која кружи од једног до другог припадника заједнице. Такође, у том смислу битно је напоменути да сама коноба коју држи породица нашег испитаника носи назив *Букара* и представља један од незаобилазних угоститељских објеката у том делу Јадрана.

и благостање, с једне, и да буду заштићени у току саме свадбе, с друге стране. С тим у вези, верује се да је свадба прожета специфичном опасношћу („зле очи и духови, завидни погледи”) којој су изложени младенци као оличење „младалачке снаге и лепоте” [Шневајс 1927: 21]. Као такви, младенци могу посредно угрозити и саме сватове који се такође чувају од њих [Sinani 2010: 68].

КОНТЕКСТУАЛИЗАЦИЈА ОБИЧАЈА

После ових описа, обичај је потребно сместити у шири културни и друштвени оквир. Његови елементи сасвим су сигурно остатак некадашњег обредног наздрављања из дрвених букара. Сâм податак да у околним местима нема празновања овог обичаја може да указује на причу о процвату туризма, почев од шездесетих година 20. века, који успева да измени културну и друштвену слику овог краја.

У уводном делу текста говорили смо о потенцијалном стварању нових идентитета код локалних становника и туриста, као резултат њиховог контакта [Rihtman-Auguštin 1970: 43], док су наши испитаници исказали њихов угао гледања у вези с тим:

„Почеја је туризам, почело је све, пуно више људи, ако је онда било петсто становника у обе вале, било је, ајмо рећ’ да је било ‘иљаду, још петсто гостију у почетку, а све више, више, да би данас било, шта ја знам, до скоро пет ‘иљада гостију... Почео је туризам, људи су од изнајмљене једне собе, ако је уступија ту собу да муж и жена оду спават’ негде тамо иза у појати, ајмо је назват’, онда је зарадија тај новац није га трошио на луксуз, на облачење, него је трошија у цименат, жало, инсталацију, купатило и ово да би евентуално проширија то дига кат и направија већи капацитет.”

„Не би то могао знат’, врме је учинило своје, туризам је пуно липи’ ствари ставио у запећак, људи су некако се отуђили и од обичаја и од свега, мислим, драго ми је да се људи жену, млађе генерације које долазу обичаја све мање и мање, штују и поштују те обичаје, ето тако је.”

Међутим, Дрвеничани су успели да очувају културну традицију која се тичала обредног свадбеног испијања, у складу с појединим назнакама заједнице која је постојала некада на тим просторима:

„Обичај ко обичај, пријатељство, дружење, помагање једним другима, то је било, наравно, на високом нивоу, јако хумано, поготову у старија времена... Данас је, можда мало заказива ту где је она људскост, где је она хуманост, мада они у посебним ситуацијама, дође до изражаја али сигурно не онако како је то било у старија времена.”

Дакле, према речима наших испитаника када говоримо о Макарском приморју, *буклије* се већински празнују још само у Дрвенику, али је за-

нимљиво да је исти обичај мање присутан у Живошошћу, месту које се налази одмах поред Дрвеника:

„Што је у Дрвенику већином обичај, видиш у Живошошћу, слабије.”

Заједница је наставила да празнује *буклије* зато што је некадашње патријархално уређење у Дрвенику налагало поштовање обичаја и норми прописаних правилима сеоске заједнице [Šuvar 1970: 122]. Зато сеоска средина непрекидно настоји да уреди међуљудске односе кроз јасно дефинисане оквире [Šuvar 1973: 25; и даље, према: Bandić 2008: 246], будући да су ти односи у сталној опасности од поремећаја система [Bandić 2008: 247].

Можемо претпоставити да су остали мештани, који нису учествовали у свадбеној поворци, сватове нудили пићем како би „здравцама, лепим речима и магичним формулама поспешили уобичајени ток ствари” [Кнежевић 1978: 119], штитећи тиме младенце од поменуте специфичне опасности („зле очи и духови, завидни погледи”), али и сватове који су угрожени посредно преко младенаца. По томе видимо да је овај свадбени обичај магијско-религијског карактера, тј. тежи да обезбеди успешан брак и благостање „у будућем животу младенаца” [Sinani 2010: 67–68].

У данашње време, потпуно је неодређено како ће се *буклије* износити пред куће мештана. Битно је да поворка на свом путу наиђе и наздрави вином, ракијом или прошеком. Дрвеничани умеју често да се нашале како су постали „страшно издржљиви” на алкохол због тога што су у стању толико да попију.

На основу исказа да су се људи у месту „отуђили и од обичаја и од свега” не можемо да уочимо да ли се то односи на све или поједине делове традиције али смо итекако сигурни да то с *буклијама* није случај. Оне су данас добиле само нови савременији изглед те су уместо дрвених букара у употреби пластичне или стаклене чашице. Задржавајући пића која су се користила раније („...и није било ништа него вина и ракије, и прошека...”), Дрвеничани потврђују тезу да „остала пића, као што су пиво, вотка и вињак, нису нашла своју примену у обреду” [Кнежевић 1978: 120].

ЗАВРШНА РАЗМАТРАЊА

Описујући и контекстуализујући обичај *буклија*, увидели смо да се он, према речима испитаника, вероватно свео на једно село Горњег макарског приморја. На основу биографије фра Петра Качића Пеке, сазнајемо да је овај научни радник проводио слободно време истражујући прилике у околини Макарске, те да је списе о обичајима написао за време свог жупниковања у Тучепима [Кајић Пеко 2003: 8–9]. Ово место налази се одмах поред Макарске, а удаљено је двадесетак километара северозападно од Дрвеника. Међутим, Качић Пеко није прецизирао у којем месту је забележио и описао овај свадбени обичај, већ наводи следеће: „Вјенчање

овако се овршује у нашем котару” [Кашић Пеко 2003: 27]. На основу тога, можемо да закључимо како је овај обичај био некада широко распрострањен по околини Макарске али да је данас присутан само у Дрвенику.

Огромне промене које је донела електрификација 1962. године, изградња Јадранске магистрале 1964/65. и изградња водовода 1975/78. [Marinović i dr. 2010: 183], довеле су до наглог развоја туризма. Једна од опасности оваквог развоја јесте „губитак идентитета локалних заједница” [Podgorelec i Klempić Bogadi 2010: 113], што се у случају Дрвеника није драстично променило у вези с овим обичајем. Млади све више „штују и поштују” *буклије* као обичај у оквиру *тура*, уводећи неке нове елементе као што су паљење бакљи након што младенци крену у опход.¹⁹

Уколико претпоставимо да је сваки културни феномен одређен „својим функцијама, тј. да постоји зато што функционише” [Lič 1983: 5; према Bandić 2008: 241], онда можемо да кажемо да се овај обичај одржао зато што има „сврху у животу људи”, те тако „служи одређеним потребама колектива” [Bandić 2008: 241]. На манифестном нивоу, некадашње родовско уређење Дрвеника налагало је поштовање обичаја и норми, те су због тога *буклије* биле саставни део свадбеног весеља. Потреба заједнице да остане јединствена у савременом добу, може да објасни данашње празновање *буклија* у овом сеоском месту. Оно што је сасвим извесно, јесте да обичаји могу опстајати кроз време, мењајући притом своју форму, али не и садржину.

Било да се пије из пластике или дрвета, или да се иде ка кући или хотелу (па чак и ако се замене обредна пића), суштина остаје иста – обредним наздрављањем заједница настоји да одржи обичај који представља њихову потребу за „чврстом интеграцијом свих делова система” [Ковачевић 2001: 79], што представља манифестни ниво проучавања овог обичаја. Обичај *буклија* уклапа се у тезу да „сељачка култура не може умријети у том смислу да би све њене драгоцене тековине биле напуштене” [Šuvar 1970: 129].

Сматрамо да овај рад представља прилог проучавању свадбених обичаја на подручју Макарског приморја у ужем и Јадранског приморја са залеђем у ширем смислу. Пре свега, будући да исти термин налазимо у различитим динарским срединама (Макарско приморје, далматинска Загора, Буковица, околина Дубровника, Бока которска), можемо рећи да он није религијски и национално обојен. Због тога би даља истраживања требала да утврде да ли се можда у још неким местима у околини празнује сличан обичај, након чега би могла да буде извршена компаративна анализа којом би се потпуније разумео феномен свадбе на овим просторима.

¹⁹ Овај податак добили смо од два испитаника који су изразили радост што се *буклије* и даље одржавају.

Слика 1. Обичај буклија за време свадбеног веселја
(Дрвеник, 2004; фото: М. Гласновић)

Слика 2. Буклије још једном на делу
(Дрвеник, 2004; фото М. Гласновић).

ЦИТИРАНИ ИЗВОРИ И ЛИТЕРАТУРА

- Ардалић, Владимир (1994). Буковица: Народни живот и обичаји. *Бенковачки магазин*, 2. Ковачевић, Иван (2001). *Семиологија мита и ритуала I*. Београд: Етнолошка библиотека.
- Манојловић, Коста (1935). Свadbени обичаји у Дебру и Жупи, *Гласник Етнографског музеја у Београду*, 10: 62–77.
- Матић, Милош (2011). Буклија, у: *Српска енциклопедија*, Нови Сад – Београд: Матица српска, САНУ и Завод за уџбенике, I, 2: 649.
- Равлић, Јакша (1934). *Макарска и њено приморје*. Сплит: Поморска библиотека Јадранске страже.
- Шневајс, Едмунд (1927). Апотропејски елементи у свadbеним обичајима Срба и Хрвата, *Гласник Етнографског музеја у Београду*, 2: 21–27.
- Bandić, Dušan (2008). *Carstvo zemaljsko i carstvo nebesko*. Beograd: Biblioteka XX vek.
- Bogdan, Pavlina (1914). Pučki običaji. *Koledar Pokrajinskog muzeja za narodni obrt i umjetnost u Splitu*, 2: 34–36.
- Braica, Silvio (1999). Pojmovnik hrvatske etnografije i etnologije. *Ethnologica Dalmatica*, VIII, 1: 5–119.
- Cvitanović Dankić, fra Anđeo (2003). *Sakralni turistički hrvatski rasadnici Gornjega makarskoga primorja*. Zaoštrog: Franjevački samostan Zaoštrog.
- Jelinčić, Daniela Angelina (2006). Turizam vs. identitet – Globalizacija i tradicija, *Etnološka istraživanja*, 11: 161–183.
- Kačić Peko, Fra Petar (2003). *Poviest okružja makarskoga u Dalmaciji*. Zaoštrog: Matica Hrvatska – Ogranak Imotski i Franjevački samostan Zaoštrog.
- Kajmaković, Radmila (1961). Ženidbeni običaji, *Glasnik Zemaljskog muzeja u Sarajevu, Etnologija*, nova serija, sveska XV–XVI: 203–219.
- Knežević, Srebrica (1978). Alkoholna pića i obredna praksa, *Etnološke sveske*, I(1): 114–122 (Organ Etnološkog društva Srbije).
- Kos, Lucijan (1987). Bukovica i Ravni kotari – Historijsko-geografsko, ekonomsko-prometno i političko-upravno značenje, u: Međini, Julijan; Ivo Petricioli i Milenko Pekić (prir.), *Benkovački kraj kroz vjekove*, zbornik, Zadar: RO „Narodni list”, 1: 65–82.
- Kulišić, Špiro (1958). Iz putopisa Alberta Fortisa, *Glasnik Zemaljskog muzeja u Sarajevu, Etnologija*, nova serija, sveska XIII: 77–97.
- Lulić Štorić, Jasenka (1983). *Svadbени običaji*. Zadar: Narodni muzej Zadar – Etnografski odjel.
- Marinović, Ivo; Igor Lasić, Mladen Martić, Baldo Šutić, Miroslav Ujdurović i Feđa Vukić (2010). *Stoljeće turizma u općini Gradac*. Gradac: Turistička zajednica Općine Gradac i Općina Gradac.
- Podgorelec Sonja i Klempić Bogadi Sanja (2012). Socio-geografske promjene u naseljima Makarskog primorja, u: Mustapić, Marko i Ivan Hrستیć (prir.), *Makarsko primorje danas*, Zagreb: Institut društvenih znanosti „Ivo Pilar”, 101–120.
- Rihtman-Auguštin, Dunja (1970). Etnologija i turizam, *Etnološka tribina*, 1: 43–53.
- Sinani, Danijel (2010). *Narodna religija: odabrana poglavlja*. Beograd: Srpski genealoški centar i Odeljenje za etnologiju i antropologiju Filozofskog fakulteta u Beogradu.
- Šušvar, Stipe (1970). Kulturne promjene u selima Jugoslavije, *Sociologija sela*, VIII, 29/30: 117–129.
- Tomasović, Marinko (2010). *Povijesno-arheološki ocrt Makarskog primorja i zaleđa*. Makarska: Matica Hrvatska: Ogranak Makarska.

ЕЛЕКТРОНСКИ ИЗВОРИ

- Ардалић, Владимир (1994). *Буквица – Народни живот и обичаји*. Пројекат Растко. Доступно на: https://www.rastko.rs/antropologija/ardalic_bukovica/index_c.html. При- ступљено: 17. 12. 2016.
- Državni zavod za statistiku, Republika Hrvatska (2011). *Popis stanovništva, kućanstva i sta- nova*. Доступно на: <http://www.dzs.hr/>. Приступљено 17. 12. 2016.
- Foto vremenoplov (Vedran Vidučić) (2016). Доступно на: <http://www.mega-media.hr/foto-vre- merplov-1962-godine-od-7-do-22-sijecnja-makarsku-pogada-58-razornih-potresa/>. При- ступљено: 17. 12. 2016.
- Kostanić, Neven (2011). *Stare drveničke riči*. 2011. Доступно на: <http://sr.scribd.com/doc/81926158/Stare-rije%C4%8Di-Gornjeg-Primođa>. Приступљено: 17. 12. 2016.

REVIEW SCIENTIFIC PAPER

BUKLJE OF DRVENIK: CONTRIBUTION TO THE
RESEARCH OF WEDDING CUSTOMS IN THE MAKARSKA
LITTORAL

by

BOGDAN L. DRAŽETA
Museum of Russian Art (MoRa),
80 Grand Street, Jersey City,
USA drazetab@gmail.com

and

LAZAR DRAŽETA
Singidunum University
Danijelova 32, Belgrade, Serbia
ldrazeta@singidunum.ac.rs

SUMMARY: This paper describes the custom *buklija* which is still used in the Dalmatian village of Drvenik during the wedding celebration. The terminology and distribution of this custom is also examined through the relevant literature and series of semi-structured interviews conducted in September 2014. This paper can be a contribu- tion to the research of wedding customs in the region of Makarska littoral in a narrow sense and on the coast of the Adriatic Sea in its hinterland in a broader sense.

KEYWORDS: *buklije*, wedding customs, Drvenik, Makarska littoral

АУТОРИ У ОВОМ БРОЈУ
AUTHORS IN THIS ISSUE

САМИР АЛИЧИЋ (Нови Сад, 1981), Доцент Правног департмана Државног универзитета у Новом Пазару и Правног факултета у Источном Сарајеву у Републици Српској.

Дипломирао 2003. и магистрирао 2007. године на ПФ УНС. Докторирао 2011. на ПФ УБг. Област научног интересовања: римско право, с посебним акцентом на римско тестаментарно право, право накнаде штете и рецепцију римских јавноправних идеја и концепата. Бави се и преводом латинских правних текстова на српски језик.

Важније књиге: *Јустинијанова Дигеста, девета књига* (превод са латинског на српски језик), Бачка Паланка 2013.

МИЛОШ С. АРАНЂЕЛОВИЋ (Београд, 1985). Истраживач-приправник на Архитектонском факултету Универзитета у Београду.

Дипломирао 2009. на АФ УБг („Визиторско-енолошки центар у селу Рајац код Неготина”). Од 2012. докторанд АФ УБг. Основна област истраживања: архитектура и урбанизам; ужа научна област истраживања: архитектонско пројектовање и савремена архитектура. Научна област интересовања: традиционална архитектура и архитектура у руралним подручјима. Поред научноистраживачког, поседује искуство рада у настави као демонстратор и сарадник на основним и мастер академским студијама АФ УБг. У пракси је учествовао на изради неколико идејних и главних архитектонских пројеката различитих типова грађевинских објеката.

ИСИДОРА БЕРАХА (Београд, 1980). Истраживач-сарадник Института економских наука у Београду.

Дипломирала 2005. године на смеру Менаџмент ЕФ УБг (2005), где је и магистрала 2010. године на смеру Организација и менаџмент („Крерирање кластера малих и средњих предузећа у функцији развоја привреде Србије”). Докторирала на ФПБ УУНТ 2016. године („Стратегија унапређења пословних перформанси малих и средњих предузећа у ланцу снабдевања аутомобилске индустрије”). Запослена у ИЕН у Београду, од 2006. као истраживач-сарадник. У периоду 2006–2007. ангажована у својству сарадника у настави на ФБФО БА. Члан ERENET-а од 2009. године.

Важније књиге: *Alternative za unapređenje razvoja klastera malih i srednjih preduzeća u Srbiji*, Београд 2012; *Finansiranje malih i srednjih preduzeća u Srbiji*, Београд 2012 (коауторка).

АЛЕКСАНДАР ВИДЕНОВИЋ (Београд, 1963). Доцент на Архитектонском факултету Универзитета у Београду.

Дипломирао (1989), магистрирао (1995). Од 1990. запослен на АФ УБг као сарадник а од 2002. године у наставничком звању доцента на Департману за архитектуру. Области истраживања: савремени руризам, градски ареали, архи-

тектура села, регионална архитектура. Ужа научна (уметничка) област: архитектонско и урбанистичко пројектовање. Бави се научноистраживачким, педагошким и стручноуметничким радом. Учествоје у научноистраживачким пројектима, експертизама и студијама.

Важније књиге: *Црна Трава – живот, криза и нада*, Београд 1996.

МИЛЕНА ВИДОСАВЉЕВИЋ (Призрен, 1988). Докторанд на Филолошком факултету Универзитета у Београду.

Основне академске студије завршила је на Студијској групи за шпански језик и хиспанску књижевност ФилУФ УКГ (2011). Мастер академске студије завршила је на истом факултету 2014. године одбравивши мастер рад под називом „Развој интеркултуралне комуникативне компетенције у настави шпанског језика”. Од 2015. године студент је докторских студија, модул – језик, на Филолошком факултету у Београду. Члан је ДХ и ДМЛ из Београда. Тренутно ради као преводилац и професор шпанског и енглеског језика у школама страних језика у Нишу. Области њеног научноистраживачког рада су: примењена лингвистика, социолингвистика, педагогија, методика наставе страних језика, методика наставе шпанског језика и сефардика.

ДРАГАН ДОКИЋ (Осијек, Хрватска, 1979). Доктор економских наука.

Дипломирао 2006. године („Значај стратешког менаџмента у јавним предузећима”) и мастерирао 2008. године („Примена стратегијског маркетинга у ЈЛС”) на ФМ у Зајечару при МГУ. Докторирао 2016. године на Универзитету „Дон Незбит” („Улога јединица локалне самоуправе у стварању инвестиционог амбијента – компаративна анализа руралних простора Републике Србије и Републике Хрватске”). Научна област интересовања: економски модели и инвестиције у јединицама локалне самоуправе. Учествовао на домаћим и страним научним конференцијама с радovima из области менаџмента и маркетинга.

Важније књиге: *Стратегија развоја туризма Општине Ердут*, Ердут 2009; *Господарски водич Општине Ердут*, Ердут 2009.

БОГДАН Л. ДРАЖЕТА (Њујорк, 1992). Дипломирани етнолог-антрополог.

Дипломирао на Одељењу за етнологију и антропологију ФФ УБГ 2015. („Антрополошко проучавање организационе културе Ernst Young-а у Србији”). Након завршетка основних студија уписао је мастер студије на истом одељењу и тренутно се бави утицајем српске националне културе на ставове и понашања запослених у мултинационалној компанији “Ernst Young” у Београду. Области интересовања: организациона антропологија, етнологија Балкана и међународни етнички односи и процеси.

ЛАЗАР Р. ДРАЖЕТА (Београд, 1964). Доцент на Катедри за менаџмент на Универзитету „Сингидумум”.

Дипломирао и магистрирао на Универзитету у Београду, докторирао на Massey University (Палмерстон Норт, Нови Зеланд), у области природних наука. Након докторирања запослио се у корпоративном сектору, прво на Новом Зеланду а потом у Србији. Након вишегодишњег рада на различитим пословима управљања људским ресурсима у компанији Coca-Cola Hellenic, прешао на УС, где као доцент води наставу на основним и последипломским студијама из управљања људским ресурсима и руководи ИУС у области сарадње са привредом и научноистраживачким радом. Области интересовања: управљање људским ресурсима, организационо понашање, каријерно вођење и саветовање.

БОРЂЕ БУКИЋ (Александровац, 1952). Редовни професор на Економском факултету Универзитета у Београду.

Дипломирао је 1975. на ЕФ УБг. Докторирао 1984. године на ЕФ УКг. За редовног професора ЕФ УБг изабран је 1996. године. Главне области интересовања и истраживања: трансмисиони механизми монетарне политике; финансијски ризици у банкарском сектору; избор оптималног режима девизног курса. Члан је НДЕС и Одбора за економске науке САНУ (од 1994).

Важније књиге: *Centralna banka i finansijski sistem*, Београд 2001; *Upravljanje rizicima i kapitalom u bankama*, Београд 2007; *Bankarstvo i kriza: međunarodni i domaći aspekt*, Београд 2012.

ТРИВО ИНЂИЋ (Лушци Паланка, Сански Мост, БиХ 1938). Социолог.

Дипломирао на ПФ УБг, магистрирао социолошке науке (социологија политике и права). Радио у Београду као истраживач у ЗПКР, ИМПП и ИЕС. Удаљен са места асистента на ФФ УБг 1975. године као припадник групе Praxis. Био је помоћник министра у МПК СРЈ (1992–1994), амбасадор у Шпанији (2001–2004) и политички саветник председника РС (2004–2012). Уређивао је часописе *Видици*, *Гледишта*, *Култура*, *Социолошки преглед* и *Право и друштво*. Објавио је више радова из области социологије, социјалне теорије и међународних односа.

Важније књиге: *Савремена Шпанија*, Београд 1982; *Успон маса*, Београд 1985; *Тржиште дела ликовне уметности*, Београд 1986; *За ново просветитељство*, Београд 1997; *Балкан – могућности регионалног система безбедности* (са Р. Радиновићем), Београд 1999; *Технологија и културни идентитет*, Београд 2009; *Вода у политици Србије и Европске уније*, Нови Сад 2013.

ЧАСЛАВ Д. КОПРИВИЦА (Никшић, 1970). Професор филозофије на Факултету политичких наука Универзитета у Београду.

Дипломирао (1995), магистрирао (1999) и докторирао на Одељењу за филозофију ФФ УБг. Боравио на студијским усавршавањима на универзитетима у Тибингену, Базелу и Чикагу. Био је стипендиста DAAD и Сасакава фондације. Објавио три монографије и преко 50 научних радова на српском, немачком и енглеском језику у земљи и иностранству. Добитник награде за „Књигу године” Радио-Београда II (2005). Поља истраживања: античка и модерна филозофија, херменеутика, феноменологија, политичка теорија, међународни односи, културне студије.

Важније књиге: *Идеје и начела. Истраживање Платонове онтологије*, Нови Сад – Ср. Карловци 2005; *Биће и судбина. Хајдегерово мишљење између узорности и временитости*, Београд 2009; *Будућност страха и наде. Један филозофски оглед о долазећем времену*, Бања Лука 2011; *Балкан као европска унутрашња другост*, Нови Сад 2013; *Филозофија ангажовања*, Београд 2014;

ДУШКО КУЗОВИЋ (Ужице, 1967). Инжењер архитектуре. Предавач на Архитектонском факултету Универзитета Источни Медитеран у Фамагусту на Кипру.

Дипломирао (1994), магистрирао (2006) и докторирао (2013) на АФ УБг. Члан ИКС, УАС, УУС, ДКС, председник ДАУ. Публиковао већи број радова у часописима: *Ужички зборник*, *Гласник Друштва конзерватора Србије*, *Архитектура и урбанизам*, *Spatium*, *Facta Universitatis*, *ЗМСДН* итд. Организатор и учесник неколико међународних конференција. Добитник Борбине повеље за архитектуру (коаутор, Сарајево 1992), Награде за архитектуру града Новог Сада

(коаутор, 1991), и неколико првих награда на архитектонским и вајарским конкурсима у Југославији и свету. Област истраживања: вернакуларна архитектура Балкана, историја архитектуре и урбанизма Балкана у 19. и 20. веку, архитектонска и урбана конзервација, савремено архитектонско и урбанистичко обликовање.

Важније књиге: *Најједноставнији облици становања централног и западног Балкана*, Сирогојно 2014 (коаутор).

БОРИША Н. ЛЕЧИЋ (Љубиње, Република Српска, 1964). Професор струковних студија на Академији за националну безбедност у Београду.

Основне студије завршио на ПФ УБГ. Магистарске студије завршио 2005. године на ПФ УНС, где је и докторирао 2014. године („Европски модели организације и надлежности служби безбедности у сузбијању тероризма“). Запослен на АНБ у Београду као професор струковних студија на предметима: Кривично право, Међународно јавно право и Супротстављање деловању обавештајних служби. Област научноистраживачког рада: право и безбедност. Објављивао стручне радове у часопису *Национална безбедност*.

НЕБОЈША Н. МАЛЕШЕВИЋ (Херисау, Швајцарска, 1990). Докторанд на Православном богословском факултету Универзитета у Београду.

Богословију Светог Петра Дабробосанског у Фочи завршио 2009. године. Дипломирао 2014. на ПБФ УБГ („Ранохришћанска јересиологија“). Мастерирао 2015. године („Теологија првенства у документима Другог ватиканског сабора“), где је исте године уписао и докторске студије. Говори немачки, служи се енглеским и грчким језиком.

ЗОРАН М. ЛУТОВАЦ (Београд, 1964). Виши научни сарадник Института друштвених наука у Београду.

Дипломирао, магистрирао и докторирао (2014, „Односи Србије и Црне Горе од 2006. до 2013. године“) на ФПН УБГ. Запослен у ИДН у Београду (1992–2002, 2013–). Био сарадник у међународном часопису *Internationale Politik und Gesellschaft* (2006). Од 2006. до 2008. сарадник и координатор за пројекте у задужбини “Friedrich Ebert Stiftung”. Био амбасадор РС у Црној Гори (2008–2013). Објавио више десетина чланака у домаћим и страним научним и стручним часописима и зборницима из области међународних односа, људских и мањинских права и политичких односа у Србији и региону. Био је члан УО часописа *Danubius*. Члан програмског савета МС – Друштва чланова из Црне Горе (2010–2013).

Важније књиге: *Манјине, KEBS i jugoslovenska kriza*, Београд 1995; *Српски идентитет у Црној Гори*, Београд 2015.

ВЛАДИМИР Ж. МИЛИСАВЉЕВИЋ (Вуковар, 1966). Филозоф. Виши научни сарадник Института друштвених наука у Београду.

Дипломирао 1990, магистрирао 1995. („Деконструкција и лингвистика“), и докторирао 2005. године („Идентитет и рефлексивност: проблем самосвести у Хегеловој филозофији“) на ФФ (Група за филозофију) УБГ. Радио на ФФ УНС и ИФДТ у Београду. Од 2014. запослен на ИДН у Београду. Објавио бројне студије из филозофије у домаћим и страним часописима и зборницима радова.

Важније књиге: *Идентитет и рефлексивност: проблем самосвести у Хегеловој филозофији*, Београд 2006; *Снага егзистенције: теорија норме код Канта и Хегела*, Београд 2010; *Када су људи ницали из земље: аутохтоност у говору античке Грчке*, Београд 2016.

САЊА НАСЕВСКИ (Зрењанин, 1989). Комуниколог и журналиста.

Дипломирала на Одељењу за новинарство и комуникологију ФПН УБг 2012. године, где је и мастерирала 2016. године („Балкан” и „Југоисточна Европа” у *Њујорк Тајмсу* у периоду од 1998. до 2007. године). Чланица је професионалног тима БОШ. Област интересовања и истраживања: медији, теорија културе, образовање и информационо друштво. Чланица је Центра за студије културе у оквиру ФПН УБг.

Важније књиге: *У Југоисточној Европи ништа ново: упоредно регионално истраживање корупције у високом образовању у Бугарској, Македонији, Хрватској, Молдавији и Србији*, Београд 2013; *Проактивна транспарентност јавне управе у Србији: (не)достиган циљ*, Београд 2016.

НАДА НОВАКОВИЋ (Книн, Хрватска, 1956). Научни сарадник Института друштвених наука у Београду.

Дипломирала је на ФФ УБг на Групи за социологију (1980), где је и магистрала 2006. („Материјални и друштвени положај радничке класе Југославије од 1960. до 1990. године”) и докторирала 2011. године („Радничка класа и штрајкови у Србији после 2000. године”). Област истраживања и интересовања: друштвена структура, друштвене неједнакости, друштвени сукоби и радничка класа, образовање, транзиција, друштвени покрети, глобализација и тржиште рада.

Важније књиге: *Пропадање радничке класе*, Београд 2007; *(Дез)интеграција радничке класе друге Југославије*, Београд 2008.

МАРИЈА ПАВЛОВИЋ (Београд, 1976). Асистент на Учитељском факултету у Београду.

Дипломирала 2001. на Вајарском одсеку ФЛУ УБг, где је и магистрала 2004. Исте године похађала је Високу националну школу ликовних уметности у Паризу (ÉNSBA). Докторирала 2015. године на УФ УБг („Улога ликовног дела у васпитању и образовању деце предшколског и основношколског узраста”). На УФ УБг ради од 2008, где је 2010. године изабрана у звање асистента за ужу научну област Методика наставе ликовне културе. Учествовала је на научним скуповима и објавила више научних радова. Уз педагошки, стручни и научно-истраживачки рад, остварила је и значајну уметничку активност у земљи и иностранству. Носилац је више награда и признања у области уметности и члан је УЛУС-а (од 2002).

АНА ПЕШИКАН (Фекетић, 1959). Ванредни професор на Одељењу за психологију Филозофског факултета Универзитета у Београду.

Дипломирала, магистрала 1991. („Психолошки проблеми наставе историје у основној школи”) и докторирала 1999. („Психолошки приступ активном учењу историје на основношколском нивоу”). Поље експертизе су јој педагошка и развојна психологија. Фокус њеног рада су теоријска и емпиријска истраживања процеса учења/наставе, уџбеника и анализе образовања. Једна је од коаутора програма „Активно учење” и општих стандарда квалитета уџбеника. Национални, УНИЦЕФ-ов (од 1998) и ОЕБС-ов (од 2010) је експерт за образовање. Сарадник је Георг Екарт института (Брауншвајг, Немачка) и Центра за демократију и помирење из Солуна (CDRSEE). Била министарка науке године у Влади РС (2007–2008). Била је управница Одељења за психологију ФФ УБг (2012–2015). Члан је Академијског одбора за образовање САНУ и НПС (од 2009–).

Важније књиге: *Треба ли деци историја? Психолошки проблеми учења/наставе историје у основној школи*, Београд 1996; *Настава и развој друштвених појмова код деце*, Београд 2003; *Активно учење 2*, Београд 2003 (коаутор); *Водич за добар уџбеник – Општи стандарди квалитета уџбеника*, Нови Сад 2008 (коаутор); *Textbook quality: A Guide to textbook standards*, Gottingen 2013 (коаутор).

ЗОРАН СИМОНОВИЋ (Ниш 1970). Научни сарадник у Институту за економику пољопривреде у Београду.

Дипломирао је на ПФ УНи (2000), магистрирао ЕФ УНи (2003) на смеру Теорија и политика привредног развоја („Систем тржишта фактора производње у Византији као глобални оквир привреде средњовековне Србије”). Докторирао је на ФМ МТУ у Зајечару 2014. године („Савремени концепт управљања аграром Србије у условима транзиције”). Запослен је у ИЕП у Београду (од 2004). Бави се комплексним приступом аграру, и посебним интересовањем за економске односе са историјског и савременог аспекта.

Важније књиге: *Византија и Србија, економски односи и утицаји*, Ниш 2003; *Економска политика Византије*, Ниш 2007; *Управљање аграром Србије у транзицији*, Београд 2014; *Свет Византије, контекст пре и после Геопонике, социолошки, економски и правни аспект*, Косовска Митровица 2016 (коаутор).

МИОДРАГ ЋУЛИЋ (Нови Сад, 1978). Тренер-професор Центра за основну полицијску обуку у Сремској Каменици, Министарства унутрашњих послова Републике Србије.

Дипломирао 2004. године на академским студијама ПА у Београду. Мастер академске студије завршио је 2015. године („Елементи командне одговорности у пракси међународног кривичног суда за Руанду”). Област научног интересовања: међународни кривични судови, међународно право, међународни односи, полицијска етика и људска права.

МАРИЦА ШЉУКИЋ (Нови Сад, 1976). Доцент на Филозофском факултету Универзитета у Новом Саду.

Дипломирала, магистрирала и докторирала социологију на ФФ УНС. Бави се истраживањем проблема из области социологије рада, социологије организација и социологије професија. Коаутор је две монографије, а објавила је и већи број чланака у домаћим и страним часописима, као и зборницима. Учествовала је на бројним домаћим и међународним научним скуповима.

Важније књиге: *Земља и људи*, Нови Сад 2012 (коаутор).

СРЂАН ШЉУКИЋ (Сомбор, 1964). Редовни професор Филозофског факултета Универзитета у Новом Саду.

Дипломирао, магистрирао и докторирао социологију на ФФ УНС. Углавном се бави истраживањем проблема из области социологије села и социологије сукоба. Објавио је велики број чланака у часописима (домаћим и страним) и учествовао на бројним домаћим и међународним научним скуповима. Добитник награде „Војин Милић” за најбољу социолошку књигу у 2015. години у Србији.

Важније књиге: *Сељак и задруга у равници*, Нови Сад 2009; *Мит као судбина*, Сремски Карловци 2011; *Земља и људи*, Нови Сад 2012 (коаутор); *Село у социолошком огледалу*, Нови Сад 2015 (коаутор).

ВАСКО ШУТАРОВ (Кавадарци, Македонија, 1964). Директор Културно-информативног центра Републике Македоније у Софији. Министар-саветник у Амбасади Републике Македоније у Бугарској.

Дипломирао на ФПН УБг (1989), магистрирао 2013. године на УГД у Штипу на Студијама за право и примењену дипломатију („Јавна и културна дипломатија“). Докторанд је на истом Универзитету на теми јавне и културне дипломатије. Од 2006. до 2011. био је посланик у Скупштини РМ, а од 2008. до 2011. председник Комисије за културу Скупштине РМ. Од 2011. године ради као директор Културно-информативног центра РМ у Софији (Бугарска). Учествовао је на бројним међународним конференцијама из области културе и дипломатије. Област интересовања: културна и јавна дипломатија. Говори француски и енглески језик.

Важније књиге: *Јавна и културна дипломатија*, Скопље 2014.

СКРАТЊЕНИЦЕ

АНБ	Академији за националну безбедност
АФ	Архитектонски факултет
БА	Банкарска академија
ББА	Београдска банкарска академија
БОШ	Београдска отворена школа
DAAD	Deutscher Akademischer Austauschdienst (Немачка служба за академску размену)
ДАУ	Друштво архитеката Ужица
ДКС	Друштво конзерватора Србије
ДМЛ	Друштво младих лингвиста
ДХ	Друштво хиспаниста
ENSBA	École Nationale Supérieure des Beaux Arts
ERENET	Entrepreneurship Research and Education Network of Central European Universities
ЕФ	Економски факултет
ЗМСДН	Зборник МС за друштвене науке
ЗПКР	Завод за проучавање културног развитка
ИДН	Институт друштвених наука
ИЕН	Институт економских наука
ИЕС	Институт за европске студије
ИМП	Институт за међународну политику и привреду
ИУС	Институт Универзитета Сингидунум
ИФДТ	Институт за филозофију и друштвену теорију
ЈЛС	Јединице локалне самоуправе
МПК	Министарство просвете и културе
МС	Матица српска
МТУ	Мегатренд универзитет
НДЕС	Научно друштво економиста Србије
НПС	Национални просветни савет
ОЕБС	Организација за европску безбедност и сарадњу
ПА	Полицијска академија
ПБФ	Православни богословски факултет
ПФ	Правни факултет
РМ	Република Македонија

РС	Република Србија
САНУ	Српска академија наука и уметности
СРЈ	Савезна Република Југославија
УАС	Удружење архитеката Србије
УБг	Универзитет у Београду
УГД	Универзитет „Гоце Делчев“
УКг	Универзитет у Крагујевцу
УЛУС	Удружење ликовних уметника Србије
UNICEF	Међународни фонда за децу и омладину (United Nations International Children's Emergency Fund)
УНС	Универзитет у Новом Саду
УОд	Уређивачки одбор
УС	Универзитет Сингидунум
УУНТ	Универзитет УНИОН „Никола Тесла“
УУС	Удружење урбаниста Србије
УФ	Учитељски факултет
ФБФО	Факултет за банкарство, финансије и осигурање
ФилУФ	Филолошко-уметнички факултет
ФЛУ	Факултет ликовних уметности
ФМ	Факултет за менаџмент
ФПБ	Факултет за предузетнички бизнис
ФПН	Факултет политичких наука
CDRSE	Center for Democracy and Reconciliation in Southeast Europe

Биобиблиографске белешке сачинио
Владимир М. Николић

Матица српска

**ВАС ПОЗИВА ДА СЕ
ПРЕТПЛАТИТЕ НА
ЗБОРНИК
МАТИЦЕ СРПСКЕ
ЗА ДРУШТВЕНЕ НАУКЕ**

Научни часопис из области друштвених и хуманистичких наука с непрекидним излажењем од **1950.** године.

Зборник Матице српске за друштвене науке излази квартално, 4 пута годишње.

Годишња претплата (4 свеске) износи **900,00** динара (за иностранство **30,00** €)

за чланове Матице српске **450,00** динара (из иностранства **20,00** €)

Цена појединачног примерка *Зборника* износи **250,00** динара (за иностранство **10,00** €)

Наручујем примерака *Зборника МС за друштвене науке*.

Име и презиме, назив установе или предузећа

Адреса: _____

Телефон: _____ Е-адреса: _____

Уплата се може извршити у свакој банци или пошти на рачун Матице српске, број **205-204373-09** (Комерцијална банка), са назнаком „за Зборник МСДН”. Доставом ове наруџбенице и потврдом о уплати омогућићете да *Зборник МС за друштвене науке* редовно стиже на Вашу адресу.

Информације можете добити позивом на бројеве телефона:

(021) 6615–798; 420–199/лок. 117; 062–8563915

или на адресу:

МАТИЦА СРПСКА

Зборник МС за друштвене науке

21000 Нови Сад, Матице српске 1

e-mail: vnikolic@maticasrpska.org.rs односно zmsdn@maticasrpska.org.rs

Зборник Матице српске за друштвене науке издаје Матица српска
Излази четири пута годишње
Уредништво и администрација:
Нови Сад, Улица Матице српске 1
Телефон: 021/420–199; 021/6615–798
Social Sciences Quarterly published by Matica Srpska
Editorial and publishing office: Novi Sad, 1 Matica Srpska Street
Phone: (00381) 21 420–199; (00381) 21 6615–798
E-mail:
vnikolic@maticasrpska.org.rs
zmsdn@maticasrpska.org.rs

Редакција *Зборника Матице српске за друштвене науке* закључила је
159–160 (4/2016) свеску 1. децембра 2016.

За издавача: проф. др Ђорђе Ђурић
Стручни сарадник Одељења и секретар Редакције: Владимир М. Николић
Лектор: Владимир М. Николић
Лектор и преводилац резимеа на енглески језик: Оливера Кривошић
Коректор: Владимир М. Николић
Технички уредник: Вукица Туцаков
Штампање завршено 2016. године

Компјутерски слог: Владимир Ватић, ГРАФИТ, Петроварадин
Штампа: САЈНОС, Нови Сад
Тираж: 400

eISSN 2406-0836

CIP – Каталогизација у публикацији
Библиотека Матице српске, Нови Сад
3(082)

Зборник Матице српске за друштвене науке / главни
и одговорни уредник Часлав Оцић ; 1984, св. 76–. – Нови
Сад: Одељење за друштвене науке, 1984–. – 24 cm
Четири пута годишње. – Резиме на енг. језику. – Наставак
публикације: *Зборник за друштвене науке*
ISSN 0352-5732
COBISS.SR-ID 3360258

Штампање овог *Зборника* омогућило је Министарство
просвете, науке и технолошког развоја Републике
Србије